Hawdd ei Ddeall

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Strategaeth Tlodi Plant: Adroddiad Cynnydd 2025

Mae'r adroddiad yn dangos beth rydyn ni'n ei wneud i helpu plant yng Nghymru i fyw'n dda

Rhagfyr 2025

Sut i ddefnyddio'r ddogfen yma

Dyma fersiwn hawdd ei ddeall o: **Adroddiad Cynnydd y Strategaeth Tlodi Plant 2025.**

Efallai y byddwch chi angen help i'w ddarllen. Gofynnwch i rywun rydych chi'n ei adnabod i'ch helpu.

Mae'r geiriau mewn **ysgrifen glas trwm** yn gallu bod yn anodd eu deall. Mae beth maen nhw'n feddwl ar **dudalen 37**.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Lle mae'r ddogfen yn dweud **ni**, mae hyn yn meddwl **Llywodraeth Cymru**. I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â:

Gwefan: https://www.llyw.cymru

Hawdd ei Ddeall Cymru
Easy Read Wales

Mae Hawdd ei Ddeall Cymru wedi gwneud y ddogfen yma yn hawdd ei ddeall gan ddefnyddio **Photosymbols**. I ddweud wrthyn ni beth rydych chi'n feddwl am y fersiwn hawdd ei ddeall yma, cliciwch yma.

Rhif trwydded Photosymbols 403527247

Cynnwys

Beth ydy'r adroddiad yma.. 4

Am ein gwaith 6

Amcan 1 – lleihau costau a gwneud yn siŵr bod gan deuluoedd fwy o arian 6

Amcan 2 – cefnogi plant, pobl ifanc a theuluoedd allan o dlodi.. 14

Amcan 3 – cefnogi lles plant a theuluoedd 20

Amcan 4 – Gwneud yn siŵr bod pob plentyn a theulu'n cael eu trin yn dda gan wasanaethau 29

Amcan 5 – Rhaid i Lywodraeth Cymru weithio'n dda gyda'i gilydd.. 33

Geiriau anodd 37

Beth ydy'r adroddiad yma

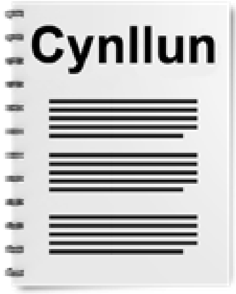

Rydyn ni wedi gwneud cynllun newydd i stopio **tlodi** plant yng Nghymru.

Tlodi ydy pan nad oes gan rywun y pethau pwysig maen nhw eu hangen i fyw'n dda. Mae hyn yn meddwl nad oes ganddyn nhw bethau fel bwyd, dillad, gofal iechyd ac addysg.

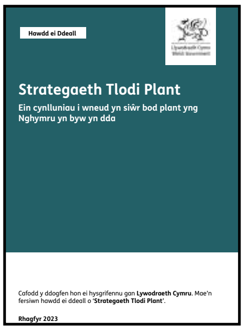
Hawdd ei Ddeall

Strategaeth Tlodi Plant

Ein cynlluniau i wneud yn siŵr bod plant yng Nghymru yn byw yn dda

Cafodd y ddogfen hon ei hysgrifennu gan **Lywodraeth Cymru**. Mae'n fersiwn hawdd ei ddeall o '**Strategaeth Tlodi Plant**'.

Rhagfyr 2023

Fe wnaethon ni rannu'r cynllun ym mis Ionawr 2024. Rydych chi'n gallu darllen amdano ar ein gwefan: Strategaeth Tlodi Plant Cymru 2024.

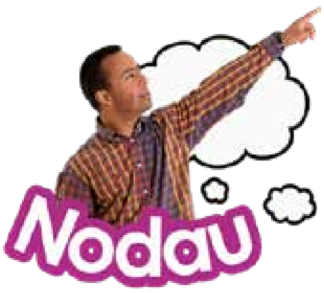

Rydyn ni'n gosod 5 nod mawr. Rydyn ni'n eu galw'n **amcanion**.

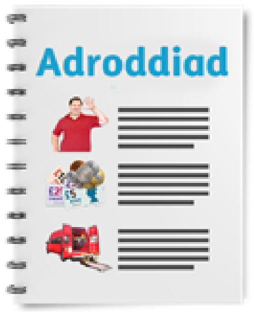

Fe fyddwn ni'n ysgrifennu adroddiad bob 3 blynedd i ddangos beth rydyn ni wedi'i wneud. Mae hyn yn cael ei alw yn **adroddiad cynnydd**.

Mae'r adroddiad cynnydd yma yn dangos:

- y gwaith rydyn ni'n ei wneud i stopio **tlodi** plant
- beth rydyn ni wedi ei wneud.

Am ein gwaith

Amcan 1 – lleihau costau a gwneud yn siŵr bod gan deuluoedd fwy o arian

Beth rydyn ni wedi'i wneud

Iechyd

Mae pobl yn gallu cael presgripsiynau am ddim.

Mae menywod yn gallu cael cynhyrchion mislif am ddim.

O fis Chwefror 2026, mae rhieni newydd sy'n gymwys i gael cymorth ychwanegol yn gallu cael eitemau ar gyfer eu babanod. Bwndeli Babi ydy y rhain.

Rydyn ni'n helpu teuluoedd i brynu bwyd, llaeth a fitaminau iach drwy'r **Cynllun Cychwyn Iach**.

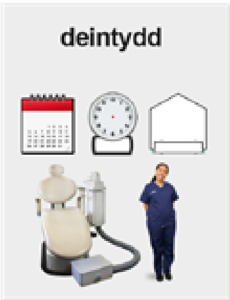

Mae plant a phobl ifanc o dan 25 oed yn cael archwiliadau am ddim gyda deintydd.

Mae llawer o ysgolion yn rhedeg rhaglen brwsio dannedd.

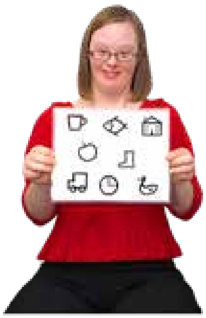

Mae plant a phobl ifanc dan 16 oed yn cael profion llygaid am ddim.

Rydyn ni wedi rhannu canllawiau i helpu plant a phobl ifanc sydd â phroblemau cyffuriau neu alcohol.

Mae gennym ni gynllun 10 mlynedd o’r enw **Pwysau Iach: Cymru Iach** i helpu pobl i gadw’n iach.

Mae Rhaglen Plentyn Iach Cymru yn rhoi archwiliadau iechyd a chymorth o enedigaeth hyd at 7 oed.

Budd-daliadau

Rydyn ni’n gwneud y system **Budd-daliadau Lles** yn haws i’w defnyddio.

Mae **budd-daliadau lles** yn arian gan lywodraeth y DU i gefnogi pobl. Er enghraifft Credyd Cynhwysol, Budd-dal Plant neu Taliadau Annibyniaeth Personol.

Rydyn ni’n gweithio i wneud newidiadau fel mai dim ond **unwaith** fydd angen i deuluoedd roi eu gwybodaeth i gael:

- Cymorth treth gyngor
- Prydau ysgol am ddim
- Grantiau ysgol

Y nod ydy bod hyn yn barod ar draws Cymru erbyn Ebrill 2026.

Mae teuluoedd â llai o arian yn talu llai o dreth gyngor. Mae dros 256 mil o deuluoedd yn cael y gefnogaeth yma.

Doedd dim rhaid i dros 216 mil o deuluoedd dalu unrhyw Dreth Gyngor.

Does dim rhaid i bobl sy’n gadael gofal o dan 25 oed dalu’r dreth gyngor. Mae pobl sy’n gadael gofal yn oedolion ifanc sy’n gadael gofal maeth neu breswyl.

Cyllid

Mae yna lawer o grantiau a chyllid i helpu teuluoedd. Er enghraifft:

- Mae'r **Gronfa Cyngor Sengl** yn helpu pobl i gael cyngor, arian a lleihau eu dyledion.

- Mae'r Gronfa Cymorth yn ôl Disgresiwn yn rhoi arian brys neu eitemau cartref i deuluoedd mewn angen.

- Mae'r cynllun **peilot Incwm Sylfaenol i Rai sy'n Gadael Gofal yng Nghymru** yn rhoi arian i bobl ifanc sy'n gadael gofal.

Bwyd

Mae pob plentyn ysgol gynradd yng Nghymru yn cael prydau ysgol am ddim.

Mae llawer o blant yn cael llaeth a brecwast am ddim yn yr ysgol.

Mae ysgolion yn cael cyllid ar gyfer rhaglenni Bwyd a Hwyl yn yr haf. Yn Bwyd a Hwyl mae plant yn bwyta prydau iach, yn rhoi cynnig ar chwaraeon, ac yn gwneud celf neu goginio.

Rydyn ni'n helpu busnesau lleol i gefnogi prosiectau bwyd cymunedol.

Mae prosiectau fel FareShare Cymru a banciau bwyd yn helpu teuluoedd i gael bwyd iach a lleihau gwastraff.

Gwresogi

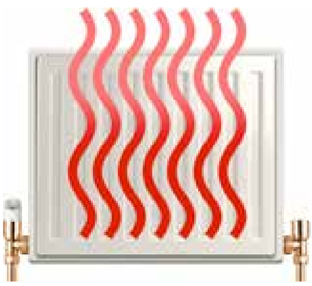

Mae Sefydliad Banc Tanwydd yn rhoi talebau tanwydd i helpu gyda chostau gwresogi a thrydan.

Mae'r rhaglen Cartrefi Cynnes yn helpu teuluoedd i arbed ynni ac arian. Maen nhw'n rhoi cymorth a grantiau i wella cartrefi ac arbed ynni.

Addysg

Mae costau gwisg ysgol yn gallu bod yn uchel.

Fe wnaethon ni rannu canllawiau yn 2023 i helpu ysgolion i gadw costau gwisg yn isel.

Fe wnaeth Plant yng Nghymru ysgrifennu canllaw i ysgolion hefyd.

Mae'r Grant Hanfodion Ysgol yn helpu teuluoedd i brynu gwisgoedd ac offer.

Mae'r Lwfans Cynhaliaeth Addysg yn helpu pobl ifanc rhwng 16 a 18 oed i aros mewn addysg.

Yn 2024 i 2025 fe wnaethon ni weithio gydag ysgolion mewn 6 maes gwahanol. Roedden nhw'n edrych ar sut beth oedd yr ysgol i blant sy'n byw mewn tlodi.

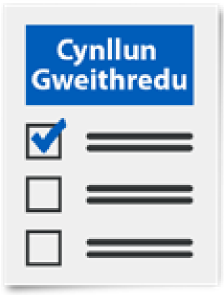

Fe wnaethon nhw ddod o hyd i gamau mae ysgol yn gallu eu cymryd i wella pethau a lleihau costau.

Rydyn ni'n dal i weithio ar beth wnaethon nhw ddarganfod. Fe fyddwn ni'n rhoi cyllid i greu adnoddau, canllawiau a chyngor ar-lein.

Amcan 2 – cefnogi plant, pobl ifanc a theuluoedd allan o dlodi

Beth rydyn ni wedi'i wneud

Y dechrau gorau mewn bywyd

Mae **Dechrau'n Deg** yn cefnogi plant ifanc yn yr ardaloedd mwyaf tlawd. Mae'r rhaglen yn helpu teuluoedd i gael gofal a chymorth plant am ddim.

Mae'r rhaglen [Siarad gyda Fi] yn helpu plant gyda lleferydd, iaith a chyfathrebu.

Addysg

Mae grantiau, fel y **Grant Datblygu Disgyblion**, yn helpu plant o ardaloedd mwy tlawd i wneud yn well yn yr ysgol.

Mae cynlluniau ac adnoddau newydd i helpu plant ag **Anghenion Dysgu Ychwanegol**.

Mae Medr yn gweithio i wneud addysg yn deg i bob dysgwr 16 oed a hŷn.

Mae gofalwyr di-dâl yn cael cymorth drwy'r Cynllun Seibiannau Byr a'r Gronfa Cymorth i Ofalwyr.

Mae'r Tasglu Hawliau Anabledd yn gweithio i gael gwared ar rwystrau i bobl anabl.

Fe wnaeth eu gwaith helpu i wneud cynllun o'r enw Cynllun Hawliau Pobl Anabl.

Mae grantiau a chanllawiau i gefnogi:

- Plant lleiafrifoedd ethnig – er enghraifft, plant du ac Asiaidd.
- Plant Sipsiwn, Roma, a Theithwyr yn yr ysgol.

Mae Cynnig Gofal Plant Cymru yn helpu rhieni sy'n gweithio. Mae'r rhaglen yn rhoi 30 awr o ofal plant am ddim bob wythnos i blant 3 i 4 oed.

Economi Cymru a gwaith teg

Mae economi Cymru yn meddwl faint o arian sydd gan Gymru fel gwlad.

Rydyn ni’n helpu pobl i gael swyddi ar gyflog teg.

Rydyn ni’n gweithio gyda busnesau i greu swyddi da.

Mae yna raglenni i helpu pobl ifanc ac oedolion i ddysgu sgiliau a dod o hyd i waith.

Mae cefnogaeth i bobl anabl a gofalwyr i ddod o hyd i swyddi a chadw swyddi.

Mae'r Warant Person Ifanc yn helpu pobl ifanc 16 i 24 oed i gael addysg, hyfforddiant neu waith.

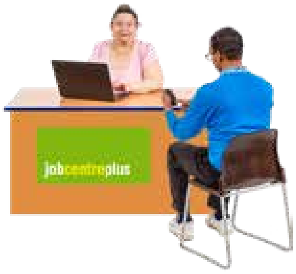

Mae pobl yn gallu cael help gyda hunangyflogaeth, gwirfoddoli, neu fynd yn ôl i'r gwaith ar ôl salwch.

Rydyn ni'n gweithio i gau bylchau cyflog a gwneud gwaith yn deg i bawb.

Mae'r rhaglen Sgiliau Hyblyg yn helpu busnesau i hyfforddi staff a gwella sgiliau.

Cludiant

Mae teuluoedd sy'n byw y tu allan i drefi yn gallu ei chael hi'n fwy anodd cyrraedd gwasanaethau.

Mae bysiau yn gallu bod yn gostus neu'n anodd eu defnyddio. Yn enwedig i bobl anabl.

Rydyn ni'n gweithio i wneud bysiau yn rhatach, yn fwy diogel ac yn haws i bobl ifanc.

Amcan 3 – cefnogi lles plant a theuluoedd

Beth rydyn ni wedi'i wneud

Cymunedau

Mae adeiladau cymunedol yn helpu i ddarparu lle ar gyfer pethau fel:

- Grwpiau Chwarae
- Cymorth i rieni
- Banciau bwyd
- Cyngor

Mae'r rhaglen **Cyfleusterau Cymunedol** yn rhoi arian i wella adeiladau cymunedol a mannau gwyrdd, fel parciau.

Mae rhai canolfannau yn cynnig gofal iechyd a chymdeithasol mewn 1 lle i deuluoedd.

Mae **Ysgolion sy'n Canolbwyntio ar y Gymuned** yn gweithio'n agos gyda'u hardal leol.

Maen nhw'n cefnogi plant a theuluoedd ac yn cynnig gweithgareddau ar ôl ysgol.

Chwarae, chwaraeon a chyfleoedd eraill

Mae'r prosiect Gwyliau Byd Chwarae yn darparu gweithgareddau a bwyd iach yn ystod gwyliau'r ysgol. Rydyn ni'n rhoi cyllid ar gyfer y gwaith yma.

Mae yna grwpiau eraill sydd hefyd yn rhoi gweithgareddau am ddim. Er enghraifft, mae **Urdd Gobaith Cymru** yn cynnig gwyliau yn eu gwersylloedd i blant sydd ddim yn gallu fforddio gwyliau.

Mae gan Gymru gyfreithiau sy'n cefnogi chwarae plant.

Mae cynghorau yn cael cyllid i wneud meysydd chwarae yn ddiogel ac yn hawdd i'w defnyddio.

Mae pobl ar **fudd-daliadau lles** penodol yn gallu ymweld â safleoedd hanesyddol Cadw am £1.

Mae elusennau a chynghorau yn gweithio gyda'i gilydd i gefnogi pobl ifanc.

Mae sefydliad gwaith ieuenctid cenedlaethol yn cael ei sefydlu. Fe fyddan nhw'n helpu i reoli a chefnogi gwaith ieuenctid.

Mae ffyrdd yn fwy diogel i blant oherwydd bod terfynau cyflymder wedi'u gostwng.

Rydyn ni'n rhoi arian i **Chwaraeon Cymru** i helpu clybiau chwaraeon fel bod pob plentyn yn gallu cymryd rhan.

Cefnogi teuluoedd

Mae’r **grant Plant a Chymunedau** yn rhoi arian i gynghorau lleol am 3 blynedd.

Mae’r arian yma yn helpu rhaglenni fel **Teuluoedd yn Gyntaf**, **Dechrau’n Deg**, a **Chymorth Rhianta Ymyrraeth Gynnar**.

Rydyn ni’n cefnogi rhieni trwy ein hymgyrch Magu Plant. Rhowch Amser Iddo. Mae’n rhoi cyngor, awgrymiadau a chefnogaeth i rieni.

Iechyd meddwl a lles

Mae iechyd meddwl gwael yn gallu gwneud bywyd yn fwy anodd i rieni a phlant.

Mae gennym ni gynllun i wella iechyd meddwl ar gyfer pob oedran.

Mae’r cynllun yn canolbwyntio ar iechyd a gofal cymdeithasol.

Mae prosiectau fel **Nodded** yn helpu plant ag anghenion iechyd meddwl neu sydd mewn perygl.

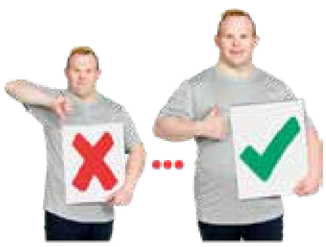

Mae gwasanaethau iechyd meddwl plant wedi gwella ac mae amseroedd aros yn fyrrach.

Mae arian yn cael ei wario i helpu plant ag ADHD ac awtistiaeth.

Mae amseroedd aros am asesiadau yn cael eu lleihau.

Mae byrddau iechyd yn cael cyllid i roi cymorth i blant pan fydd angen.

Digartrefedd a thai

Mae digartrefedd yn gwneud bywyd yn fwy anodd i blant a theuluoedd.

Rydyn ni eisiau stopio pobl ifanc rhag mynd yn ddigartref.

Rydyn ni'n gweithio gyda chynghorau a grwpiau tai i helpu teuluoedd.

Mae bron i £220 miliwn ar gael i gefnogi gwasanaethau digartrefedd rhwng 2025 a 2026.

Mae llai o deuluoedd yn byw mewn tai dros dro.

Fe fydd deddf newydd yn helpu i stopio digartrefedd a gwella cefnogaeth. Enw hyn ydy Bil Digartrefedd a Dyraniad Tai Cymdeithasol (Cymru).

Mae mwy o gartrefi cyngor yn cael eu hadeiladu. Fe fydd dros 1 mil o gartrefi newydd yn cael eu hadeiladu gyda chyllid ychwanegol.

Mae cyllid **Tai a Gofal** i helpu plant ag anghenion cymhleth.

Mae addasiadau cartref yn helpu pobl i fyw’n ddiogel. Yn enwedig pobl anabl a phobl â chyflyrau iechyd. Mae addasiad cartref yn meddwl gwneud newidiadau i dŷ.

Amcan 4 – Gwneud yn siŵr bod pob plentyn a theulu’n cael eu trin yn dda gan wasanaethau

Beth rydyn ni wedi’i wneud

Gwneud yn siŵr bod gan blant a phobl ifanc lais.

Mae Cymru’n dilyn Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau’r Plentyn. Dyma gyfraith sy’n amddiffyn hawliau plant.

Rhaid i holl bolisi’r llywodraeth feddwl am hawliau plant.

Mae Plant yng Nghymru yn helpu plant a phobl ifanc i rannu beth maen nhw’n feddwl gyda’r llywodraeth.

Mae’r Comisiynydd Plant yn gwneud yn siŵr bod gwasanaethau cyhoeddus yn bodloni hawliau plant.

Darparu gwasanaethau mewn ffordd garedig

Rydyn ni'n darparu cyllid ar gyfer Hyb ACE Cymru i gefnogi gwaith wedi ei seilio ar **drawma**.

Trawma ydy pan fydd rhywbeth drwg yn digwydd, ac mae'n gwneud i rywun deimlo'n drist neu'n ofnus am amser hir.

Mae **ystyriol o drawma** yn meddwl deall, gofalu ac ymateb i drawma mewn ffordd sy'n helpu pobl i wella.

Rydyn ni wedi rhoi mwy o arian ar gyfer y gwaith yma yn 2025 i 2026.

Mae Hyb ACE a Straen Trawmatig Cymru yn darparu hyfforddiant a dysgu ar-lein am ddim.

Nod y prosiectau yma ydy gwella iechyd a lles pobl o bob oed sy'n byw yng Nghymru.

Mae offer fel pecyn cymorth TrACE yn helpu sefydliadau i gefnogi pobl mewn ffordd garedig, wedi ei seilio ar **drawma**.

Rydyn ni'n ariannu **Hybiau Cynnes**, sy'n fannau cymunedol diogel a chyfeillgar. Maen nhw'n cynnig cyngor, cefnogaeth, ac yn helpu i leihau unigrwydd.

Cefnogi ysgolion i wella

Mae ysgolion yn cael arian i helpu plant i deimlo'n ddiogel ac yn cael eu cefnogi.

Mae gan y rhan fwyaf o ysgolion gynlluniau i gefnogi iechyd meddwl.

Mae cwnsela ar gael i bob plentyn, gan gynnwys plant ifanc.

Mae Estyn yn helpu ysgolion i ddeall **tlodi**. Maen nhw'n rhannu ffyrdd gorau o weithio i ddelio â **thlodi**. Mae Estyn yn sefydliad sy'n archwilio ysgolion a mannau dysgu yng Nghymru. Maen nhw'n gwneud yn siŵr bod plant ac oedolion yn cael addysg dda.

Mae ysgolion yn creu mannau croesawgar i bob plentyn. Gan gynnwys y rhai sydd ag anghenion dysgu ychwanegol.

Mae rhai plant yn wynebu problemau ychwanegol oherwydd pethau fel hil, anabledd neu ryw.

Rydyn ni'n gweithio i wneud pethau'n deg i bawb.

Amcan 5 – Rhaid i Lywodraeth Cymru weithio'n dda gyda'i gilydd

Beth rydyn ni wedi'i wneud

Rhannu syniadau

Rydyn ni'n gweithio gyda chynghorau, elusennau a chymunedau i helpu plant mewn **tlodi**.

Mae pobl sy'n byw mewn **tlodi** wedi rhannu eu profiadau i wella gwasanaethau.

Sefydlwyd y **Grŵp Cyfeirio Allanol Tlodi Plant** yn 2023.

Mae hyn yn helpu i wneud cynlluniau gwell i leihau **tlodi** plant.

Mae'r grŵp yma yn helpu sefydliadau i weithio gyda'i gilydd a rhannu gwybodaeth.

Cafodd dros 7,300 o bobl gymorth rhwng 2024 a 2025 trwy wahanol brosiectau o dan y Grant Arloesi Tlodi Plant a Chymorth I Gymunedau.

Rydyn ni'n rhannu'r beth rydyn ni'n ei ddysgu fel bod teuluoedd yn gallu cael gwell cefnogaeth.

Cydweithio

Mae'r Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol yn gyfraith sy'n helpu i stopio tlodi.

Mae gwasanaethau iechyd, ysgolion a grwpiau cymunedol yn gweithio gyda'i gilydd i helpu plant.

Mae NYTH/NEST yn gynllun i helpu plant a phobl ifanc i gael y cymorth iechyd meddwl a lles cywir.

Rhaid i wasanaethau weithio gyda'i gilydd i edrych ar sut mae pobl yn gwneud yn eu hardal.

Rhaid iddyn nhw hefyd wneud cynllun lleol i wella lles.

Cynyddu ymwybyddiaeth

Mae **Cronfeydd Ymddiriedolaeth Plant** yn rhoi arian i blant i'w ddefnyddio pan fyddan nhw'n troi'n 18 oed.

Sefydlwyd Cronfeydd Ymddiriedolaeth Plant ar gyfer plant wedi eu geni rhwng 2002 a 2011.

Does dim llawer o blant wedi hawlio eu harian eto.

Mae'r llywodraeth yn helpu pobl ifanc i gael yr arian yma ar gyfer ysgol, tai, neu anghenion eraill.

Rydyn ni hefyd yn gweithio gyda Llywodraeth y DU i stopio **tlodi** plant.

Geiriau anodd

Budd-daliadau lles

Mae budd-daliadau lles yn arian gan lywodraeth y DU i gefnogi pobl. Pethau fel Credyd Cynhwysol, Budd-dal Plant neu Daliadau Annibyniaeth Personol.

Tlodi

Tlodi ydy pan nad oes gan rywun y pethau pwysig maen nhw eu hangen i fyw'n dda. Mae hyn yn meddwl nad oes ganddyn nhw bethau fel bwyd, dillad, gofal iechyd ac addysg.

Trawma

Trawma ydy pan fydd rhywbeth drwg yn digwydd, ac mae'n gwneud i rywun deimlo'n drist neu'n ofnus am amser hir.

Ymwybodol o drawma

Mae ymwybodol o drawma yn meddwl deall, gofalu ac ymateb i drawma mewn ffordd sy'n helpu pobl i wella.